

Współfinansowane przez Unię Europejską

Material jest rezultatem mobilności kadry w programie Erasmus+ w postaci udziału nauczyciela w kursie FOUR DIFFERENT TECHNIQUES OF CERAMIC DECORATION w Studio d'Arte Ceramica Luca Canavacchio w Borgo San Lorenzo (Włochy) w dn. 19-22.05.2025 w ramach umowy 2023-1-PL01-KA121-VET-000119951, projekt Maestri italiani 2

TABLICA TECHNOLOGICZNA

Zarys historyczny, sposoby dekoracji, materiały

TECHNIKA: ANGOBY + SGRAFFITO

Zarys historyczny dekoracji angobami

Angoba (fr. *engobe*) to jedna z najstarszych technik dekoracyjnych w ceramice, znana już w czasach prehistorycznych. Stosowano ją w Mezopotamii, Egipcie, Chinach, a także w kulturach prekolumbijskich (np. Peru, Meksyk). W Europie technika ta była popularna w średniowieczu i renesansie, zwłaszcza w ceramice ludowej i fajansie.

W starożytności angoby służyły nie tylko do dekoracji, ale także do maskowania niedoskonałości gliny i poprawy estetyki wyrobów z surowców gorszej jakości. Współcześnie angoby przeżywają renesans w ceramice artystycznej i użytkowej, oferując ogromne możliwości wyrazu plastycznego.

ANGOBY

Angoba to płynna masa ceramiczna – mieszanka glinki, wody i ewentualnych dodatków uszlachetniających. Jej skład może obejmować:

- glinki plastyczne (np. kaolin, glina biała, czerwona)
- tlenki barwiące (np. kobalt – niebieski, mangan – fioletowy, żelazo – czerwony/brązowy)
- dodatki ogniotrwałe (np. kwarc, skaleń, tlenek glinu) – poprawiają przyczepność i stabilność
- fryty ceramiczne – w angobach przemysłowych, dla zwiększenia odporności

Angoby mogą być gotowe (płynne) lub przygotowywane samodzielnie z proszku i wody. Ich konsystencja zależy od techniki zdobienia

Techniki dekoracji angobami

Angoby nakłada się na surową lub lekko podsuszoną ceramikę (tzw. konsystencja skóry). Dzieje się tak ponieważ, wilgoć nadal obecna w podłożu glinianym umożliwia przyleganie materiału barwiącego który, również składa się głównie z gliny. Nowoczesne angoby zawierają dodatki, które pozwalają im przylegać również do całkowicie suchej gliny jak i wypalonej. Przedmiot ozdobiony angobami następnie zostawia się do całkowitego wyschnięcia.

Najbardziej popularną we Włoszech i wywodzącą się z historii techniką zdobienia angobami jest malowanie wzorów za pomocą pędzla. Umożliwia tworzenie wzorów malarskich, linii, plam, cieni. Wymaga pędzli miękkich (np. z włosia koziego lub świńskiego).

Włochy mają niezwykle bogatą tradycję zdobienia ceramiki angobami, choć technika ta była tam stosowana nieco inaczej niż klasyczna majolika. Wzory angobowe we włoskiej ceramice

— zwłaszcza tej ludowej i regionalnej — odznaczają się prostotą formy, kontrastem kolorów i silnym zakorzeniem w lokalnej kulturze.

Zdobienia angobowe we włoskiej ceramice – charakterystyka wzorów:

Wzory geometryczne i rytmiczne

- Popularne w regionach takich jak Toskania i Umbria
- Linie faliste, zygzaki, spirale, kratki i pasy
- Często wykonywane techniką *sgraffito* — czyli zeszkrobawania angoby, by odsłonić glinę pod spodem
- Kolorystyka ograniczona do 2–3 kontrastujących barw (np. biała angoba na czerwonej glinie)

Motywy roślinne i florystyczne

- Stylizowane liście winorośli, gałązki oliwne, kwiaty polne
- Często malowane pędzlem na jednolitej warstwie angoby
- Wzory inspirowane naturą i życiem wiejskim

Motywy zwierzęce i symboliczne

- Koguty, ryby, jelenie, konie — często w uproszczonej, niemal dziecięcej formie
- W regionie Apulii i Kalabrii pojawiają się też motywy mitologiczne i religijne
- Zwierzęta traktowane jako symbole płodności, siły lub ochrony

Kolorystyka i technika

- Dominują naturalne barwy: biel, czerń, ochra, czerwień żelazowa, zieleń miedziowa
- Angoby nanoszono na surową lub lekko podsuszoną glinę, a następnie wypalano bez szkliwa lub z ciekłą warstwą szkliwa transparentnego
- Wzory często miały charakter spontaniczny i ekspresyjny, co odróżniało je od precyzyjnej majoliki

Przykładowe ćwiczenie: wykonanie wzoru na świeżej glinianej płytce. Terakota pokryta białą gliną. SGRAFFITO

Gliniana płytką pokryta warstwą białej angoby.

Przygotowanie płytki glinianej

- Uformuj płytkę z gliny (najlepiej o średniej plastyczności) o grubości ok. 1 cm.
- Pozostaw ją do przeschnięcia do tzw. konsystencji skóry – powierzchnia powinna być sucha w dotyku, ale wewnątrz nadal wilgotne.
- Wygładź powierzchnię gąbką lub skórką, by usunąć nierówności.

Nałożenie warstwy angoby

- Przygotuj angobę – płynną mieszankę gliny z pigmentem (np. białą, czarną, czerwoną).
- Nałóż ją równomiernie na powierzchnię płytki za pomocą pędzla, gąbki lub przez zanurzenie.
- Pozostaw do lekkiego przeschnięcia – angoba powinna być matowa, ale nie krucha.

Przenoszenie rysunku na płytkę

Kalkowania (dla precyzyjnych wzorów)

Wydrukuj lub narysuj wzór na cienkim papierze (np. pergaminowym). Połóż go na angobie i przerysuj kontury tępym narzędziem (np. ołówkiem bez grafitu, igłą kulkową). Na angobie pozostanie delikatny odcisk linii – gotowy do rytowania.

Szkic bezpośredni

Rysuj bezpośrednio na angobie za pomocą cienkiego patyczka lub igły ceramicznej. Ta metoda daje więcej swobody i ekspresji, ale wymaga wprawy.

Odbijanie grafitu na płytkę

Ta metoda jest podobna do kalkowania ale daje wyraźniejszy i bardziej precyzyjny rysunek na płytce. Wykonany szkic, przerysuj ponownie z drugiej strony kartki przy użyciu szyby w oknie.

Następnie połóż go na angobie i przerysuj kontur ponownie ołówkiem.

Rytowanie wzoru (sgraffito)

- Użyj narzędzi do rytowania: igieł, dłutek, rylców, końcówek bambusowych.
- Delikatnie zeskrobuj warstwę angoby, odsłaniając glinę pod spodem.
- Możesz tworzyć linie, kropki, tekstury, cieniowania – wszystko zależy od głębokości i kształtu narzędzia.

Wskazówka: Pracuj powoli i równomiernie – zbyt głębokie nacięcia mogą uszkodzić płytkę.

Przygotowanie powierzchni po rylcowaniu

Po wykonaniu wzoru techniką sgraffito (czyli zeskrobaniu warstwy angoby i odsłonięciu gliny). Usuń pył i okruszki powstałe podczas rytowania — najlepiej miękkim, suchym pędzlem lub delikatnie zwilżoną gąbką. Upewnij się, że powierzchnia jest sucha i stabilna — zbyt wilgotna angoba może się rozmazywać lub odpryskiwać.

Dobór kolorowej angoby

Wybierz angoby o kontrastujących kolorach względem tła i gliny. Konsystencja powinna być kremowa – zbyt rzadka może wsiąkać w glinę, zbyt gęsta będzie trudna do rozprowadzenia. Możesz użyć gotowych angob barwionych tlenkami (np. kobalt, mangan, miedź) lub przygotować własne mieszanki.

Użyj cienkiego pędzla do precyzyjnego wypełniania wybranych fragmentów wzoru. Możesz malować wewnątrz wrytych linii lub na powierzchni między nimi, tworząc kontrast. Kolory możesz ze sobą mieszać i cieniować. Uważaj żeby warstwa angoby nie była zbyt gruba.

Suszenie i wypał

- Pozostaw pracę do całkowitego wyschnięcia (kilka dni w temperaturze pokojowej).
- Wypal w piecu ceramicznym:
 - Biskwit: 900–1000°C – utrwala wzór i kolory
 - Opcjonalnie: pokryj transparentnym szkliwem i wypal ponownie w 1050–1100°C

Uwaga: Jeśli planujesz szkliwić pracę, upewnij się, że angoby są kompatybilne ze szkliwem i nie będą się rozmazywać.

Po wypale uzyskasz wielowarstwową dekorację: rytowany wzór z kontrastującą gliną w tle oraz kolorowe akcenty malarskie na powierzchni. To połączenie grafiki i malarstwa ceramicznego daje niezwykle bogaty efekt wizualny.